

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תרומה

(חלק בא שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת תרומה, ב"ח אד"ר, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תרומה ג

אָבער ניט „שתדע ממנו תבנית הגביע
בדקדוק“

[וואָס דערפאַר איז ער מצייר די
גביעים אין אַ „תבנית משולש“, אע״פּ אַז
אַ כוס אלכסנדריט איז ניט ווי אַ משולש
ממש – ווי ס׳איז פאַרשטאַנדיק בפשטות
אַז די שוליים פון אַ כוס מאַכט מען ניט
שפיציק ממש (ווייל דעמאָלט קען מען
דעם כוס ניט אַוועקשטעלן*) – זיי זיינען
נאָר „צרים“, שמאָל (ובפרט) לגבי דעם
ברייט פון „פיהם“].

איז דאָס אָבער ניט קיין טעם צו מצייר
זיין פאַרקערט (שוליים – למעלה און
דעם אויבן – למטה) „מיטן קאָפּ אַראָפּ“;
[ובפרט אַז דער רמב״ם איז געווען אַ
דייקן בכל ענין ובכל פרט – לייגט זיך
כלל ניט צו זאָגן, אַז דער רמב״ם זאָל
מצייר זיין די גביעים באופן הפוך (און באַ
יעדן גביע) – צוויי און צוואַנציג מאָל!].

ב. לכן נראה לומר כפשטות הדבר,
אַז דער רמב״ם האָט מצייר געווען די
גביעים באופן זה¹⁰ ווייל לדעתו איז אַזוי

(7) כמפורש בפיה״מ שם לפני״ו (ושם: ואם
תרצה אמור . . שנחתך מלמעלה מעט כו׳).

(8) ראה פסחים (סד, א): ולא היו לבזיכין
שוליים כו׳.

(9) וראה רלב״ג עה״ת פרשתנו: שוליהם לצד
יציאתו מקנה המנורה. וכן מוכח בחזקוני ובבכור
שור עה״ת פרשתנו, שהגביעים היו מתמלאים מן
השמן כשהנר מתמלא יותר מדאי. וראה לקמן
סעיף ה והערה 26.

(10) וצע״ק בפי״ר אברהם בן הרמב״ם (לונדון
תשי״ח) פרשתנו שם (בערבית – עם תרגום):
בדמיון הכוס רחב מלמעלה וקצר מלמטה, דמשמע
קצת כממפרשים שבהערה הקודמת. ויש לומר
שתיבות אלו קאי על צורת כוס זה (אלכסנדרית)
בכלל, אבל לא נחית לפרט אם במנורה היו
כתבנית כוס העומדת ביושר או הפוכה – דבזה

א. וועגן דעם ציור פון די גביעים
(פון דער מנורה) זאָגן חז״ל: „למה הן
דומין כמין כוסות אלכסנדריים“. איז דער
רמב״ם מפרש (בפירוש המשניות שלו²)
אַז דאָס מיינט אַ כוס וואָס „שולים שלו
צרים“ – דער דעק איז שמאָל. און אַזוי
פסקינא דער רמב״ם להלכה (בספר היד⁴):
„הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריאה
שפיהן רחב ושוליהן קצר“.

געפינט מען אין דעם אַ דבר תמוה:
עס איז פאַראַן דער ציור פון דער
מנורה וואָס דער רמב״ם האָט מצייר
געווען בגוף כתב יד קדשו (בפירוש
המשניות שלו)⁵, און דאָרט איז ער מצייר
די גביעים אין אַ פאַרקערטן אופן –
דעם ברייטן חלק הגביע („פיהן“) צום
אונטן פון דער מנורה און דעם שמאָלן
טייל („שוליהן“) אויבן, דאָס הייסט –
אַ ציור פון אַ איבערגעקערטן כוס (של
אלכסנדריאה)!

און אע״פּ אַז דער רמב״ם אליין באַ-
וואָרנט⁶, אַז מיט דעם ציור וויל ער נאָר
באָווייזן „כללותה היאך היתה“, ידיעת
מנין הגביעים כו׳ ומקומות כו׳ –

(1) מנחות כה, ב. ברייתא דמלאכת המשכן
פרק יו״ד.

(2) מנחות ספ״ג. אבל ברש״י מנחות שם (וכן
בפי״ת פרשתנו כה, לא) פי״ באו״א. וראה ס׳
הזכרון לפרש״י פרשתנו שם.

(3) כ״ה הלשון בהעקת קאפח (וכן שאר
העקות ל׳ הרמב״ם בפיה״מ דלקמן הן מהעקתה
זו. ובפיה״מ לפנינו הוא בשינוי לשון אבל
בתוכן דומה).

(4) הל׳ בית הבחירה פ״ג ה״ט.

(5) צילום ממנו נדפס בפיה״מ הוצאת קאפח.
ולתועלת המעינים – נדפס לקמן ע׳ 172.

(6) בפיה״מ שם.

דך גדילתן¹³ דוקא – „התחתון למטה והעליון למעלה“¹⁴ און דערפון לערנט מען אָפּ¹⁵ אַ כּלל אַז „כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן“ – פאַרוואָס זישע זאָלן די גביעים זיין היפך פון „דרך גדילתן“?

ויש לומר, אַז דאָס וועט זיין מובן לויט דעם וואָס מען געפינט בנוגע דער כללות ענין המנורה אָן ענין וועלכער איז מעין ודוגמת הנל:

וועגן דעם אור המנורה זאָגן חז"ל¹⁶: „לא לאורה אני צריך . . . עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“ – דער אור המנורה איז ניט געווען כדי צו באַלייכטן דעם אָרט וואו מ'האָט זי געשטעלט (משכן ומקדש), ואדרבא – דאָרט איז „אינו צריך לאורה“, נאָר עס איז געווען אָן „עדות . . . לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.“

און מהאי טעמא¹⁷ האָט מען געמאַכט די חלונות פון בית המקדש אין אָן אופן היפך פון חלונות סתם – נאָר „שקופים אטומים“¹⁸ – „שקופים מבחוץ“¹⁹ ואתומים מבפנים¹⁹ (ברייטער אין דרויסן און שמאַלער אינעווייניק), ווי מפרשים²⁰ זיינען דאָס מבאר:

(13) סוכה מה, ב.

(14) רש"י שם ד"ה דרך גדילתן.

(15) סוכה שם. וראה הנסמן בגליוני הש"ס (להר"י ענגל) שם.

(16) מנחות פו, ב.

(17) מנחות שם. וראה גם ויק"ר פלא, ז. תנחומא (תצהו ו. בהעלותך ב).

(18) מ"א ו, ד.

(19) כ"ה הגירסא ברש"י כת"י מנחות שם. שטמ"ק שם. וגם לפי הגירסא שלפנינו (וכ"ה גירסת רש"י שם) „שקופין מבפנים ואתומים מבחוץ“ – הכוונה בזה צר מבפנים ורחב מבחוץ (ראה רש"י שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם).

(20) רש"י כת"י מנחות שם. וכ"ה במדרשים שצויינו בהערה 17.

געווען זייער קביעות במנורה (אָדער מצד הקבלה פון מלמד צו מלמד מדור לדור²¹), אָדער ווייל אזוי האָט ער געפֿר נען אין אַ מדחז"ל שלא הגיע לידינו [ע"ד ווי מען געפינט בכמה מקומות אין רמב"ם (און אַנדערע ראשונים) ענינים וואָס זייער מקור איז אַ מדרש (וכיו"ב) שלא הגיע לידינו].

און ער בריינגט עס ניט בספר היד²¹ – פונקט ווי ער בריינגט ניט בספרו די ציורים שבפיה"מ שלו (אע"פ וואָס במילא זיינען אויך ניטאָ בספרו כמה פרטים וועלכע מזעט אין ציור).

ו"ל כמה טעמים בזה. ומהם: (א) מלכח תחילה איז דאָס (ציורים) ניט געווען אין זיין תכנית פון ספרו משנה תורה. (ב) ע"פ הידוע²² אויף וויפל דער רמב"ם איז מנעט בתכלית בריינגען בספרו זאָכן וועלכע זיינען ניט מפורש בש"ס וכיו"ב. (ג) כמה מהפרטים האלה, זיינען, לדעתו, ניט לעיכובא כלל. ועוד טעמים.

ויש להאריך בכ"ז וביותר. ואכ"מ.

ג. הנ"ל פאַרענטפערט, איז מבאר דעם רמב"ם – עס בלייבט אָבער די שאלה: הלמאי זיינען די גביעים פון דער מנורה געווען איבערגעקערט, מיטן אויבן אַראָפּ?

ובפרט אַז מען געפינט אַז די קרשי המשכן האָבן געדאָרפט זיין „עומדים

מובן דס"ל כאביו. – ראה לקמן בפנים ס"ח בפ"י הראב"ם בזה.

(11) עדמ"ש"כ בהקדמת פיה"מ (ד"ה וכאשר מת יהושע) דאין שייך ספק מהו פרי עץ הדר כיון שנלקח בכל שנה.

(11*) הערה לאחר זמן: שוב נתפרסם כת"י דס' היד, ושם בהל' ביהב"ח פ"ג סה"י (איתא „רוז היא צורתה“, ויש ציור המנורה (כמו בפיה"מ) – וגם שם הגביעים מצויירים פיהם לנטה וטוהיהם למעלה (כציור המנורה שבגוף כ"י"ק הרמב"ם). וכן רש"י עולים בגלכסון (ראה לקמן סעיף ח).

(12) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב' וד'.

א כוס אָבער איז אַ כלי דורך וועלכער די מים וכו' פון דער „חבית“ אָדער „מעין“ וכיו"ב) קומט אָן און איז „משקה ומרוה“ דעם אדם השותה²⁵.

קומט אויס, אַז דער ביאור הנ"ל פון בחיי איז מתאים מיטן מאמר רז"ל הנ"ל (וועגן כללות ענין המנורה), „לא לאורה אני צריך... (נאָר) עדות הוא לכל באי עולם כו“ – אַז דער תפקיד פון אור המנורה איז (ניט אינעם „אני צריך“ – „קיבול“ – נאָר) כדי צו באַלייכטן די וועלט (שמבחוקן), ובלשון הבחיי: צו משפיע זיין „בעולם השפל“.

ה. עפ"ז יובן פאַרוואָס די גביעים במנורה זיינען אין אַן אופן פון פיהן למטה ושוליהן למעלה:

ווען די גביעים זיינען (צייטווייליג) צוליב דעם „קיבול“, בשעת „אומר קידוש על הכוס“ איז זייער מצב פיהן למעלה ושוליהן למטה (וואָס דעמאָלט האַלטן זיי אויף אין זיך משקה²⁶);

וויבאלד אָבער אַז די גביעים שבמנורה איז לרמז אויפן ענין פון „משקה

א פּענסטער ווערט געבויט אַזוי, אַז די פּענסטער־עפענונג איז אינעווייניק ברייטער ווי אין דרויסן, כדי די ליכטי־קייט פון דרויסן זאָל זיך מתפשט זיין אויך אין די „צדדין“ פון דעם חדר; אָבער די חלונות פון בית המקדש זיינען געווען פּאַרקערט – „קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה יוצא מהיכל שתאיר לעולם“²¹, ווייל דער תפקיד פון אור המנורה איז – „עדות הוא לכל באי עולם כו“.

ד. על דרך זה קען מען מבאר זיין בנוגע די גביעים:

דער בחיי²² איז מבאר דעם רמז אין די גביעים פון דער מנורה: אַ גביע איז אַ „כלי שיש לו בית קיבול והוא משקה ומרוה“, און דאָס איז אַ רמז אויף די „גלגלים שהם מקבלים כחות העליונים ומשפיעים כח בעולם השפל“.

וואָס די הדגשה אין דעם איז – די השפעה²³ מעליון להשפל, „משקה ומרוה“.

דער (עיקר) תפקיד פון אַ כוס באַשטייט ניט אין זיין אַ כלי קבול²⁴

– דאָס איז דער תפקיד פון אַ „חבית“ וכיו"ב, אין וועלכע מ'האַלט מים, יין וכו'.

25) ראה מקץ (מד, ב"ה), גביע הכסף. . אשר ישתה אדוני ב". וראה ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) מע' גביע.

– בכ"מ מבואר (ראה ס' הליקוטים (ממארי כו' דהצ"צ) מע' גביע. (וש"ס) שבגביעים הם גדולים מכוס ובהם מביאים היין, ומהגביע מוזגין לתוך הכוס (וא"כ הוא דלא כפשוטו של מקרא הנ"ל). אבל גם עפ"ז הרי ענינו של הגביע הוא שממנו מוזגין „משקה ומרוה“) לתוך הכוס (ולא כחבית וכיו"ב שבה אוצרין יין). וראה ס' הליקוטים שם (מאוה"ת מקץ שמא, ב. וראה ד"ה גביע הכסף לאדהא"מ): שהגביע הוא ביסוד ז"א אשר הוא מקור המשפיע לבחי' הכוס שהוא המל', כמו שמהגביע שופכים להכוס. ושם (מאוה"ת במדבר ע' א'תפה) מפורש כן בנוגע לגביעי המנורה.

26) כמ"ש בחוקוני ובכור שור שבהערה 9. וראה הערה 24.

21) ל' רש"י כתי"מ מנחות שם.

22) פרשתנו כה, לא (הועתק בס' תורת העולה ח"א פ"ב). ועד"ז בפ"י הרקאנטי עה"ת פרשתנו שם, לג.

23) וכמודגש בל' הרקאנטי שם, הם מקבלים .. להשפיע כו" (ולא „מקבלים“ .. ומשפיעים“ כבבחי' שם) – משא"כ לפי העקידה (פרשתנו שער מט) שענינים (רק) קבלה. וראה הערה הבאה. 24) וצ"ע"ק לתורך עם המבואר במקומות שבהערה הבאה בהחילוק בין גביע לכוס, דכוס היא כנגד ספי' המלכות שענינה מקבל. אבל להעיר שגם במל' יש ב' ענינים (כידוע): א) מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה, ב) משפיעה בעולמות שלמטה ממנה. וראה לקו"ש חט"ז ע' 447 (וש"ס) בנוגע לב' הענינים שב„דלת“ ומהו העיקר.

אָבער ווען ס'קומט צו דער עבודה פון טאָן מיט אַ צווייטן אידן, ובפרט – צו דער עבודה פון מאַכן די וועלט פאַר אַ דירה לו ית' – מוז מען וויסן, אַז דאָ מוז זיין למעלה מהגבלות, ווערט דער רחב – כלפי (המקבל ממנו – ה)מטה.

[ע"ד ווי גערעדט אַמאָל באַרוכה²⁸ וועגן דעם חילוק צווישן די תרומת האדנים (ותרומת השקלים) און תרומת המשכן:

תרומת האדנים (והשקלים) איז געווען באַגרענעצט צו אַ דבר מסויים (כסף ומחצית השקל), משא"כ תרומת המשכן האָט אין זיך כולל געווען אַלע סוגי הבריאה – דומם צומח און חי (ובצירוף „איש . . ידבנו לבו"²⁹ – מדבר) –

ווייל תרומת האדנים (והשקלים) זיינען מרמז אויף (דער הנחת האדנים ו)התחלת העבודה פון אַ אידן, וואָס עבודת תמידים (איז) כסדרם, עבודה מסודרת – אָנהייבנדיג פון מודה אני און גיין מדרגא א' לשני' וכו'.

משא"כ תרומת המשכן איז מרמז אויף דער כללות העבודה פון לעשות לו מקדש ושכנתי בתוכם – דירה בתחתונים, וואָס אין דעם זיינען ניטאָ קיינע הגבלות³⁰, זי נעמט אַרום כל עיני העולם].

ז. און דאָס איז דער רמז אין דעם וואָס אע"פ אַז „כל המצות" דאַרף מען טאָן „דרך גדילתן" דוקא – ווי עס ווערט געבראַכט לגבי (און אָפּגעלערנט פון) לולב ומיניו¹³ – אעפ"כ זיינען די גביעים שבהמורה הי"ף „דרך גדילתן":

28) לקו"ש ח"א ע' 113 ואילך (ובהערה 51 שם).

29) פרשתנו כה, ב.

30) וראה אוה"ת פרשתנו (ע' אשנא) דתרומת המשכן (דפרשתנו) הו"ע בכל מאדך.

ומרוה" – איז, אדרבה: דער מצב זייערער להי"ף פיו למטה ושוליו למעלה (מען קערט איבער דעם כוס כדי די משקה זאָל זיך אויסגיסן פון אים).

ועד"ז בעניננו: וויבאָלד דער אור המנורה דאַרף באַלייכטן די „באי עולם" וועלכע זיינען למטה (ברוחניות) פון דעם מקדש [אָדער בלשון הבחי הנ"ל: ומשפיעים בעולם השש²⁹], דעריבער, איז מצב הגביעים שבהמורה פיהם למטה ושוליהם למעלה (ע"ד ווי די חלונות המקדש זיינען „שקופים אטומים", הי"ף ווי חלונות הבית).

ו. ע"פ הנ"ל קען מען אויך מסביר זיין בעבודת האדם דעם רמז ולימוד וואָס די גביעים זיינען געווען דוקא „פיהן רחב ושוליהן קצר":

וויבאָלד אַז די גביעים זיינען מרמז אויפן ענין פון „משקה ומרוה", איז מובן, אַז דאָ פאָדערט זיך אַ „פה רחב".

ווען עס קומט צו משפיע זיין אויף אַ צווייטן אידן, אָדער (בכללות יותר –) צו פאַרנעמען זיך מיט דער עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים („עדות הוא לכל באי עולם") – דאַרף דאָס גע- טאָן ווערן מיט דער גרעסטער רחבות, ביז למעלה ממזידה והגבלה. – דאַרף ער (מקבל זיין) זיך אָננעמען מיט די גרעסטע כחות, פיו (דורך וועלכן ער איז מקבל לתוכו איז) רחב.

אויב ווען עס רעדט זיך וועגן זי"ף אַל"יין און ער האַלט גאָר בתחלת העבודה, אָדער אפילו שפעטער אָבער זיין עבודה איז (מאיזה סיבה שתהי") אַן עבודה מוגבלת²⁷ – איז זיין מצב: פיו למעלה,

27) בערך ה"רחב" ובל"ג שבהעבודה עם הזולת, כי סו"ס גם בהעבודה עם עצמו צ"ל בכל מאדך. וראה הערה 30.

הרמב"ם³³, אַז די „ששה קנים . . נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו“.

און אַזוי שטייט אויך אין פירוש רש"י על התורה³⁴ אַז די ששה קנים „באלכסון נמשכים ועולין“.

קומט אויס, אַז די ציורים הרגילים של המנורה זיינען ניט ווי דעת רש"י און ניט ווי דער רמב"ם האָט זיי מצייר געווען!

ט. דער בעל משנת חסידים בספרו „מעשה חושב“³⁵ (על מלאכת המשכן) שרייבט בפשטות אַז די ששה קנים זיינען געווען „נמשכין בעיגול“.

און ער איז מבאר, אַז אע"פ אַז פון פ"י רש"י³⁴ איז מוכח אַז „לא היו בעיגול“ – „אבל הרמב"ם בחבורו³⁶ לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב³⁷ ונמשכים ועולים“, און ער ברענגט וואָס דער בעל „חכמת המשכן“³⁸ שרייבט, אַז פון דעם איז „נראה . . שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול“; און דער „מעשה חושב“ איז מסיים: „והכי מסתברא דבהכי הם דומים לגלגלי הרקיע“³⁹ כו' שכנגדם הם הש"ב⁴⁰ נרות“.

אַבער לפענ"ד: וויבאַלד דער „מעשה חושב“ שרייבט בפירוש, אַז זיין יסוד צו

יעדער מצוה³¹ ובפרט לולב ומיניו זיינען בדוגמת גאַנץ סדר ההשתלשלות – דאַרף עס זיין בכללות „בסדר“ וב„השתלשלות“, „דרך גדילתו“;

און דערפאַר איז דער סדר הקיום פון מצוה³² אין אַן אופן פון „דרך גדילתו“.

אויך די גביעים עצמם זיינען „שוליהם קצר ופיהם רחב“ – ווען זיי ווערן אָבער אַ טייל פון דער מנורה (מקשה) און זייער ענין במנורה איז משקה ומרוה לשפל, מאיר זיין בחוץ – איז עס פאַרבונדן מיט משנה זיין טבעו ורגילותו – ער דאַרף אַרויסגיין פון „זיך“; ובמילא זיינען (די חלונות ביתו אין אַן אופן פון „שקופים אטומים“, און) די גביעים פיהם למטה ושוליהם למעלה – היפך „דרך גדילתו“.

און זיין עבודה והשפעה למטה איז פון אַ פה „רחב“ – למעלה ממדידה והגבלה.

* * *

ח. עס איז פאַראַן נאָך אַ פרט אין דעם ציור הני"ל פון דער מנורה שבגוף כתב יד הרמב"ם, וואָס איז אַנדערש פון די ציורים הרגילים של המנורה – אַז די ששה קני המנורה ציען זיך אַרויף (פון דעם קנה האמצעי) אין אַ גלייכן אלכסון, ניט ווי אין די ציורי המנורה הרגילים, אַז זיי ציען זיך אַרויף ווי חצאי קשת.

און אע"פ אַז בנוגע דעם פרט, וואָלט אפשר בדוחק הכי גדול געווען אַן אָרט צו זאָגן, אַז דער רמב"ם האָט אַזוי מצייר געווען „להקל על הציור“ – שטייט אָבער בפירוש אין פירוש ר' אברהם בן

31 להעיר ש„מצוה“ אותיות „הוי“ (בחילוף י"ה באתב"ש) – לקו"ת ויקרא ב, א. ועוד. – וכל מצוה כלולה מכל המצוות (המשך תרס"ו ע' סח. ע' תקכב. ובכ"מ).

32 וכן קרשי המשכן, שהם כותל המפסיק בין המשכן וה„חוץ“ (עולם).

33 פרשתנו כה, לב.

34 פרשתנו שם.

35 פ"ז.

36 הל' בית הבחירה פ"ג ה"י.

37 „וכן הוא בברייתא דמלאכת המשכן (פ"י)

וכן בש"ס (מנחות כה, ב) – מעשה חושב שם.

38 להר"י ריקיטי (מנטובה, תל"ו).

39 ולהעיר שהגלגלים שייכים לבחי' עיגולים

(ע"ח ש' עיגולים ויושר ענף ג. ש' ציור עולמות

אבי"ע פ"ב. ועוד).

40 וצ"ג האם מפרש שגם הנר האמצעי יהי

„כמעט בעיגול“!

זאָלן מצייר זיין די קני המנורה באלכסון, כדעת רש"י (פשוטו של מקרא) והרמב"ם (וע"פ הנ"ל – איז י"ל אַז במסקנא אין חולק בדבר⁴³).

ועד"ז די מוסדות חינוך וכיו"ב וועלכע זיינען מצייר אויף זייערע „גליונות“ בלאַנקען וכיו"ב דעם ציור המנורה און זיי צייכענען די קני המנורה ווי חצאי קשת –

איז וויבאַלד די מטרע פון דעם ציור איז צו דינען אַלס דערמאָנונג אויף דער מנורה שבמשכן ובמקדש – איז כדאי וביותר אַז זיי זאָלן משנה זיין דעם ציור און מצייר זיין די קנים באלכסון⁴⁴.

יא. דערביי קומט דאָ צו נאָך אַן ענין:

43. בית רענו (לבעל מג"א) ר"פ בהעלותך מפרש מ"ש בספרי זוטא (והובא ביל"ש) ר"פ בהעלותך „שהן חזרין חלילה כמין עטרה“ – „שהקנים בעצמן היו עגולה כמין עטרה“. אבל מסיים שפי' זה „דחוק“ [ושם לפניו: הלשון משמע דס"ל שהקנה האמצעי ה' באמצע וששה קנים מקיפין אותו סביב כמין עטרה. וא"כ ה"ז פי' שלישי. וראה בזה בתו"ש מילואים לדרך כב ע' לב*].

44. ועפ"ז מקום לומר שגם החנוכיות (לימי חנוכה) כדאי לעשות קניהן באלכסון. – ובלאה"כ צ"ל שאין בזה חשש איסור ד„מנורה תבנית מנורה“ (ע"ז מג, סע"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"י. שו"ע יו"ד סו"ס קמא), כי משנים מספר הקנים (ראה ע"ז ורמב"ם ושו"ע שם), ולמה לשנות בגוף צורת המנורה שקני' היו ביושר ולא כחצי עיגול.

לערנען אַז „נמשכין בעיגול“ איז פון סתימת לשון הרמב"ם בחיבורו „לא הזכיר תיבת אלכסון“ וואָס דערפון איז „נראה . . שהיו עולים . . כמעט בעיגול“ [און „הכי מסתברא כו"ל] –

איז אָבער נאָכדעם ווי ס'איז נתגלה געוואָרן גוף כתי"ק הרמב"ם בציור המנורה⁴⁰ ועדותו של בן הרמב"ם בזה [ובהדגשה אַז דאָס וואָס אביו האָט מצייר געווען „ביושר“ איז מיט אויסדריקלעכער כוונה – דוקא אַזוי און „לא בעיגול כו"ל] – איז בטל היסוד ובטל הבנין⁴¹.

ובמחכת ולפענ"ד נראה ברור, אַז אויב דער „מעשה חושב“ ובעל חכמת המשכן וואָלטן געזען דעם ציור הרמב"ם און דעם פירוש פון ר' אברהם בן הרמב"ם, וואָלטן אויך זיי געשריבן אַז ס'איז ניטאָ קיין פלוגתא בזה ולכולי עלמא זיינען די קנים געווען „ביושר“

[ע"ד ווי דער אַלטער רבי שרייבט בשו"ע שלו⁴², אַז „הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל . . ולזאת ודאי אין לסמוך כו"ל].

י"ד. ואם כנים הדברים, איז מהנכון להחזיר עטרה ליושנה – אַז די אַלע וועלכע מאַכן ציורים פון דער מנורה (בכדי צו לערנען ווי ס'איז געווען דער אויסזען פון דער מנורה שבמשכן ומקדש),

* (40) הערה לאחר זמן: וראה לעיל הערה * 11 שכ"ה גם בכתי" של ספר היר, היינו שנתגלה שגם „בחיבורו“ לא סתם הרמב"ם.

(41) ובכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל הראי' דמסתים בכהנ"ל נראה שהי' „כמעט בעיגול“ – שהרי תיבת „קנה“ מובאה בכו"כ מקומות בתושב"כ, ובכ"מ מוכרח שהוא קו ישר. ולא מצאתי ע"ע אף פ"א שמוכרח שזהו באופן אחר.

(42) ריש הל' מכירת חמץ (נדפסו לאחרי הל' פסח – בהוצאות קה"ת תס, ב). וראה גם בשו"ע חו"ד שלו סקפ"ט ס"ג סקמ"ג.

(* ושם, שזוהי גם כונת הראב"ע (תצוה כז, כא. וכן בפ"י הקצר פרשתנו כה, לז) אשר ששה הנרות היו כחצאי עיגול, והיינו שהקנים הקיפו קנה האמצעי כמין עטרה.

אבל תמוה, כי בספרי זוטא סתם „חזרין חלילה כמין עטרה“, שמשמעו „מקיפים אותו סביב (מכל הצדדים)“, ולא „כחצאי עיגול“, ואולי הכוונה שהקיפו רק מלפנים – כדוגמת חצי גורן נעולה בסנהדרין. וכמדומה שישנם עשרות המקיפות הראש רק מלפנים.

און הערשאַפֿט פון רוים איבער אידן ר"ל, ביז אַז מ'האָט דאָרט אויך אויסגעקריצט בכ"מ די ווערטער „יודעאָ קאָפּטאַ“ („יהודה (אידן) איז געפאַנגען“). און עס זיינען געווען זמנים, ווען מען פלעגט מכריח זיין אידן צו קומען צו דעם שער, זיי זאָלן זען וואָס דאָרט איז געשריבן און געצייכנט, בכדי צו דערנידעריקן וכו' וכו'.

קומט אויס, אַז דאָס מצייר זיין די קני המנורה ווי חצאי קשת (ווי זיי זיינען מצוייר אויף שער טיטוס) דאָרף אַרויסרופן אַ געוואָלד געשריי – נוסף וג"ז עיקר וואָס דאָס איז היפך רש"י והרמב"ם וכו' – אויך ווייל דאָס גיט אַ געוויסן הסכם וכו' ח"ו ור"ל צו דעם ציור אויפן שער טיטוס, וואָס איז געמאַכט געוואָרן כדי צו מצער זיין אידן און זיי נידעריק מאַכן!

שכן מפורש בפי' רש"י עה"ת פרשתנו (כה, ט), הנה גם ע"ד ההלכה מסתבר לומר כן, כי: א) למה ישנה ויחדש צורה אחרת? ב) מפורש (ברייתא דמלאכת המשכן פ"ו. וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג. תוספתא מנחות פ"א, א, ו) שגם מנורות שלמה היו כשרים לעבודה (וכן מוכח במנחות צח, ב: מצינו מנורה בצפון); ולפרש"י (ד"ה על כולן מנחות צט, א) *** – לדיעה אחת (מנחות שם. וכן ברייתא דמלאכת המשכן, ירושלמי שקלים ותוספתא מנחות שם) היתה הדלקת המנורה (לפעמים) רק בשל שלמה. וכן סתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כג.***.

ובכל אופן: גם את"ל דמנורות שלמה לא היו כצורת מנורת משה (וע"פ זה ציירו המנורה שעל שער טיטוס) – למה לצייר עתה המנורה בצורת מנורות שלמה, ולא כמנורת משה, דלכו"ע הוא העיקר!

וראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 201.

שולחנות עשר מנורות. . הכל בכתב מאת ה"ו. ועד"ז הוא בבחי' פרשתנו (כה, ט).
*** בנוגע לשולחנות שלמה, שמוה מובן גם בנוגע למנורות שלמה.

דער ציור הרגיל פון דער מנורה (אַז די ששת הקנים זיינען ווי חצאי קשת) איז ע"פ השערה אַ נאַכמאַכונג פון דעם ציור המנורה וואָס [נִיט־אִידן] האָבן מצייר געווען ברומי, און אויף דעם „נצחון־אַרקע“ (דעם „שער הנצחון“) פון טיטוס ימ"ש⁴⁵!

ווען טיטוס הרשע האָט חרב געמאַכט דעם ביהמ"ק, האָט ער געהייסן אוועקצו־נעמען כלי המקדש און זיי ברענגען קיין רוים; און „לכבודו“ פון דעם רשע האָט מען אין רוים געבויט אַ „שער נצחון“ וואָס טראָגט זיין נאָמען: שער טיטוס. אויף דעם שער האָט מען מצייר געווען ווי מ'טראָגט די געפאַנגענע כלי המקדש ובתוכם די מנורה – און אין דעם ציור פון דער מנורה אויפן שער טיטוס זיינען די ששת הקנים ווי חצאי קשת.

וואָס נוסף אויף דעם אַז דער ציור המנורה אויף שער טיטוס איז כלל ניט מדויק⁴⁶ – איז דאָך דאָס געטאָן געוואָרן, כמובן, כדי צו אַרויסברענגען די שליטה

45) כהערת הר"י קאפח בפי"ה ז' הרמב"ם שהו"ל. וכן בתו"ש שם.

46) כמו שהעירו כו"ב – שאין בה רגלים וכו', אף שבמנחות (כה, ב) מפורש שהיו בה רגלים.

– י"א אשר המנורות שנשבו ע"י טיטוס היו מהעשר מנורות שעשה שלמה (ראה יוסיפון פצה" – הוצאת הווינגר). אבל [נוסף לזה שמסתבר לומר שהמנורות דשלמה לא היו בבת שני*, הרי גם אם נאמר שצורת המנורה שעל שער טיטוס היא ע"פ צורת מנורות דשלמה] בפשטות, נ"ל שמנורות שלמה נעשו כצורת מנורת משה**, כי [נוסף לזה

* ראה ר"ה כד, ב (וש"ס) בזמן החשמונאים. אבל ראה תוס' ר"ד ליומא (נא, ב) בנוגע לשולחנות שנעשה שלמה. אלא שגם הוא מטיים שמסתבר שלא היו בבית שני. ע"ש.

** וכן מוכח במדרש הגדול פרשתנו (כה, כג) שהוצרך לשלול שאין בעשיית שולחנות (ומנורות) דשלמה משום „לא תוסף עליו“ (ראה ג', א), כי „כך היתה בידם מסורת מפי משה. . י"ה בו עשר

ובשלימותה⁴⁹ אין דעם בית המקדש השלישי, און אַלע וועלן זען ווי די מנורה זעט אויס.

און משה ואהרן עמהם⁵⁰, און מען וועט זען בעיני בשר, ותחזנה עינינו – דעם קיום הציווי „דבר אל אהרן גוי בהעלותך את הנרות“, צינדן די מנורה, כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ מטו"מ, ש"פ דברים
ואדר"ח אלול תשמ"ב)

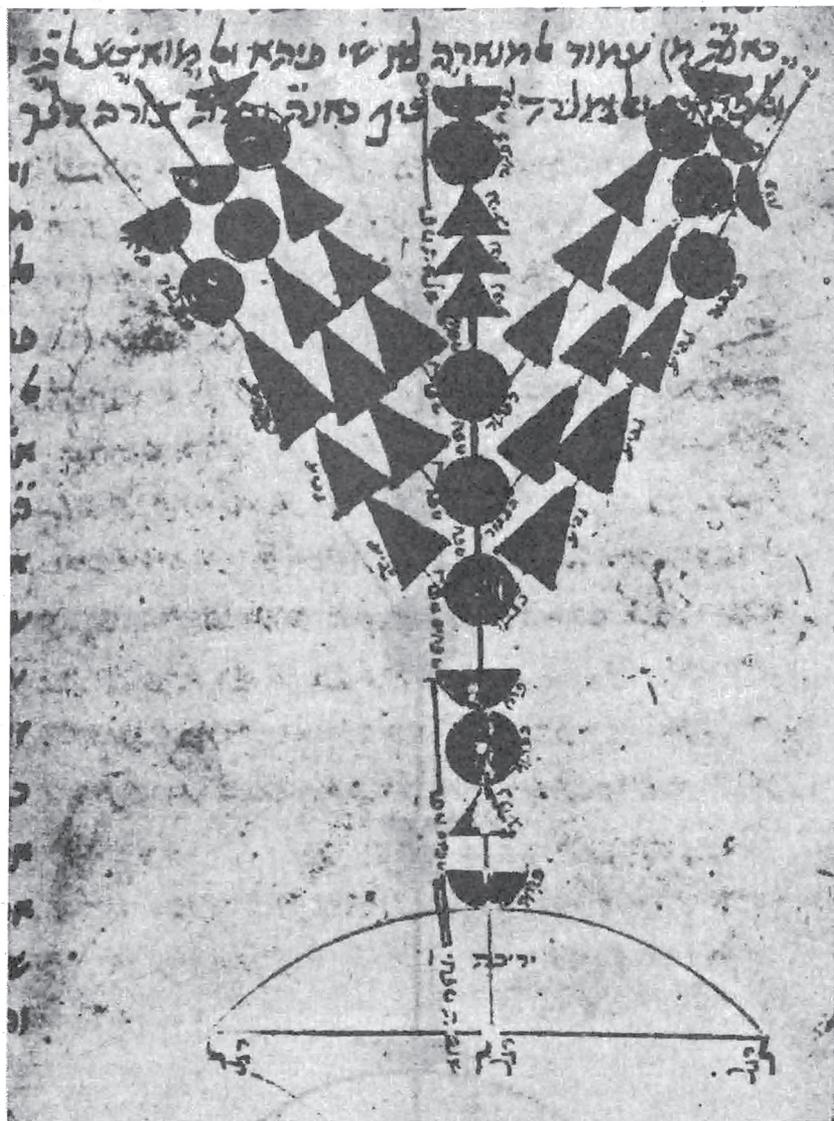
תמורת זה וואָס אַ ציור פון דער מנורה דאַרף דערמאָנען און מעורר זיין אַ אידן אַז זיין תפקיד איז צו זיין „לאור גוים“⁴⁷ – „עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“⁴⁸ – ווערט די צורת המנורה געמאַכט באופן כזה וואָס דער-מאַנט דעם היפך ממש – ווי רוים האָט מנצח געווען די אידן, ר"ל!

יב. ויהי רצון, אַז בקרוב ממש זאָל קומען די גאולה האמתית והשלימה און מ'וועט האָבן די מנורה כפשוטה

(49) דכל מעשי משה נצחיים (ראה סוטה ט, א. צפע"ג עה"ת ריש פרשתנו. ועוד).
(50) תוד"ה אחד פסחים קיד, ב. וראה יומא ה, ב.

(47) ישעי' מב, ו. שם מט, ו.
(48) להעיר מיל"ש מלכים (רמז קפה): מנורה... כנגד שבעים אומות שכל זמן שהנרות דולקות היו מתכבשים.

צילום ציור המנורה שבגוף כתב יד קודש הרמב"ם